CS

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

EUROSYSTÉM

STANOVISKO EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANKY

ze dne 18. června 2009

k oběhu bankovek a mincí

(CON/2009/52)

Úvod a právní základ

Evropská centrální banka (ECB) obdržela dne 27. března 2009 žádost České národní banky (ČNB) o stanovisko k návrhu zákona o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „návrh zákona“).

Pravomoc ECB zaujmout stanovisko je založena na čl. 105 odst. 4 Smlouvy o založení Evropského společenství a na první a druhé odrážce čl. 2 odst. 1 rozhodnutí Rady 98/415/ES ze dne 29. června 1998 o konzultacích vnitrostátních orgánů s Evropskou centrální bankou k návrhům právních předpisů[1], neboť návrh zákona se týká měnových záležitostí a platebních prostředků. V souladu s čl. 17.5 první větou jednacího řádu Evropské centrální banky přijala toto stanovisko Rada guvernérů.

1. Účel návrhu zákona

Návrh zákona upravuje právní vztahy v oblasti oběhu bankovek a mincí a jejich ochrany proti padělání a zapracovává též některé přímo použitelné předpisy Evropských společenství. Ačkoli návrh zákona upravuje především oběh národních bankovek a mincí, některá jeho ustanovení budou platit bez ohledu na skutečnost, o kterou měnu se jedná[2]. Návrh zákona stanoví pravidla týkající se mj. příjmu, výměny, zpracování, vracení a reprodukce bankovek a mincí. Výslovně se upravuje působnost ČNB[3] včetně pravomoci v souvislosti s registrací subjektů, které zpracovávají domácí platidla, a dohledem nad nimi. Návrh zákona upravuje též sankce úvěrovým institucím a ostatním subjektům za porušení povinností, jež jsou jim uloženy návrhem zákona nebo přímo použitelným nařízením Rady. ČNB je dále zmocněna upravit některé otázky prostřednictvím prováděcích právních předpisů (vyhlášek), které budou mít technický charakter. Předpokládá se, že po svém přijetí bude navrhovaný zákon po určitých změnách platit i po zavedení eura v České republice.

---

1 Úř. věst. L 189, 3.7.1998, s. 42.

2 Viz např. ustanovení § 7, 16 a 19 návrhu zákona.

3 Podle § 3 odst. 6 návrhu zákona bude ČNB plnit funkce Národního střediska pro padělky, Národního střediska pro analýzu padělků bankovek a Národního střediska pro analýzu padělků mincí. ČNB vykonávala a vykonává funkce, které se shodují s funkcemi Národního střediska pro analýzu padělků bankovek a Národního střediska pro analýzu padělků mincí, v rámci svých úkolů v oblasti bankovek a mincí, aniž by tato její kompetence byla upravena zvláštním právním předpisem.

2. Obecné připomínky

2.1 I když je Česká republika členským státem, na který se vztahuje výjimka ve smyslu článku 122 Smlouvy, a požadavky ECB týkající se organizace hotovostního oběhu v členských státech, které přijaly euro, se na ČNB v současné době nevztahují, tyto požadavky pro ni začnou platit, jakmile Česká republika přijme euro a ČNB se stane plně integrovaným členem Eurosystému.

2.2 Podle článku 106 Smlouvy má Rada guvernérů ECB výlučné právo povolovat vydávání bankovek ve Společenství, zatímco mince jsou vydávány členskými státy, přičemž objem jejich emise vyžaduje schválení ECB. Z toho vyplývá, že regulatorní pravomoc Eurosystému se týká jen bankovek. S ohledem na vstup národních centrálních bank do Eurosystému proto ECB důsledně podporuje jasné oddělení vnitrostátních pravidel, která se vztahují na bankovky, a pravidel, která se vztahují na mince[4]. ECB se domnívá, že by bylo prospěšné, pokud by návrh zákona takové důsledné oddělení zavedl. Pokud by to nebylo proveditelné na úrovni návrhu zákona, měla by ČNB zvážit oddělenou úpravu v rámci vyhlášek, které má vydat podle § 21 návrhu zákona. Usnadnilo by to právní konvergenci českého legislativního rámce, která je potřebná pro to, aby se Česká republika mohla plně účastnit hospodářské a měnové unie.

2.3 Obecně je třeba poznamenat, že některá ustanovení návrhu zákona obsahují terminologii, popřípadě upravují pojmy (např. anonymní a neanonymní zařízení v ustanoveních § 11 a 12), které se liší od pojmů zavedených v rámci Eurosystému. Z důvodu jednoznačnosti a právní jistoty, zejména s ohledem na budoucí zavedení eura v České republice, ECB doporučuje, aby ČNB zvážila sladění terminologie a pojmů s přístupy uplatňovanými v Eurosystému[5]. Kromě toho Eurosystém neužívá pojem „platidla nestandardně poškozená“, uvedený v § 6 odst. 2. V této souvislosti je třeba uvést, že neupotřebitelné bankovky (např. proděravělé bankovky nebo bankovky, které byly popsány) a bankovky, které byly zbarveny nástražným zařízením na ochranu proti krádeži, jsou upraveny společně, což by mohlo být matoucí.

3. Konkrétní připomínky

3.1 *Okruh osob podléhajících povinnosti stahovat z oběhu podezřelé bankovky a mince*

Ustanovení § 7 odst. 1 upřesňuje okruh osob, které jsou povinny zadržet podezřelé bankovky a mince. Jsou jimi ČNB, úvěrové instituce provádějící pokladní operace, zpracovatelé domácích platidel[6], ostatní právnické osoby, směnárníci a podnikající fyzické osoby provozující neanonymní zařízení. ECB vychází z toho, že § 7 návrhu zákona se vztahuje též na eurobankovky a eurominc[7]. V této souvislosti ECB poznamenává, že čl. 6 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1338/2001, kterým se

---

4 Viz např. stanoviska ECB CON/2008/90, CON/2008/47, CON/2008/36 a CON/2007/28. Všechna stanoviska ECB jsou k dispozici na internetových stránkách ECB www.ecb.europa.eu.

5 Viz též odstavec 3.1 níže.

6 Podle § 2 odst. 1 písm. g) návrhu zákona se zpracovatelem domácích platidel rozumí právnická osoba zpracovávající domácí platidla pro jiné osoby registrovaná ČNB.

7 Podle důvodové zprávy k návrhu zákona zahrnuje definice „podezřelých platidel“ vedle českých bankovek a mincí též bankovky a mince cizích měn včetně eura.

stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání[8], ukládá řadě subjektů povinnost stahovat z oběhu eurobankovky a eurominneed, o kterých mají dostatečné důvody se domnívat, že jsou to padělky. Na základě nařízení (ES) č. 1339/2001[9] se tato pravidla uplatňují i v členských státech, které ještě nepřijaly euro, avšak jsou pozměněna čl. 6 odst. 1a) nařízení Rady (ES) č. 1338/2001. Těmito subjekty jsou úvěrové instituce, ostatní poskytovatelé platebních služeb, jakož i jakýkoli jiný hospodářský subjekt, který se podílí na zpracovávání a veřejné distribuci bankovek a mincí, včetně: i) subjektů, jejichž činnost spočívá ve výměně bankovek a mincí různých měn, například směnáren, ii) subjektů zabývajících se přepravou peněz a iii) ostatních hospodářských subjektů, jako jsou obchodníci nebo kasina, které se v rámci vedlejší činnosti podílejí na zpracovávání a veřejné distribuci bankovek prostřednictvím bankomatů. ECB poznamenává, že v rozsahu, v jakém se § 7 odst. 1 návrhu zákona vztahuje též na eurobankovky a eurominneed, by bylo vhodné z důvodu právní jistoty sladit jeho znění se zněním čl. 6 odst. 1 a 1a) nařízení (ES) č. 1338/2001.

3.2 *Skrytý poplatek při příjmu hotovosti*

ECB si všímá, že podle § 9 odst. 4 návrhu zákona „Česká národní banka a úvěrové instituce provádějící pokladní operace jsou oprávněny požadovat, aby plátce při platbě v hotovosti nebo při skládání domácích platidel ve prospěch účtu předkládal domácí platidla roztříděná podle nominálních hodnot, popřípadě vzhledem k jejich množství zabalená způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem“, a že jsou oprávněni „účtovat (jimi) předem stanovený poplatek, předloží-li plátce domácí platidla neroztříděná nebo nezabalená způsobem stanoveným právním předpisem“.

ECB chápe pojem zákonného platidla tak, že v sobě obsahuje povinnost přijmout takové platidlo **v plné hodnotě** na úhradu peněžního dluhu. To je též stanoveno v ustanovení § 4 návrhu zákona, podle kterého „Česká národní banka a úvěrové instituce provádějící pokladní operace jsou povinny přijmout domácí platidla bez omezení“. Pokud však plátce ve smyslu výše uvedeného ustanovení musí *zaplatit* poplatek za to, že využije svého práva zbavit se svých závazků platbou v hotovosti (zejména, je-li tímto plátcem spotřebitel, který nemá prostředky k třídění nebo balení bankovek a mincí), jedná se o skrytý poplatek za použití zákonného platidla, který znevýhodňuje používání hotovosti vůči jiným platebním prostředkům. V souvislosti s hotovostními službami, které nejsou nutně spojeny s úhradou peněžního dluhu, je třeba dále upozornit na společnou politiku Eurosystému v oblasti zpoplatňování hotovostních transakcí profesionálních klientů u přepážek národních centrálních bank[10], která byla zavedena od 1. března 2002 a která vymezuje různé druhy služeb:

- bezplatné služby: jedná se o základní služby, které poskytují všechny národní centrální banky vzhledem ke své jedinečné roli, pokud jde o zásobování hospodářství penězi, a

8 Úř. věst. L 181, 4.7.2001, s. 6. Nařízení (ES) č. 1338/2001 bylo nedávno změněno nařízením Rady (ES) č. 44/2009 (Úř. věst. L 17, 22.1.2009, s. 1).

9 Úř. věst. L 181, 4.7.2001, s. 11. Nařízení (ES) č. 1339/2001 bylo nedávno změněno nařízením Rady (ES) č. 45/2009 (Úř. věst. L 17, 22.1.2009, s. 4).

10 Výroční zpráva ECB za rok 2002, s. 134. K dispozici na internetových stránkách ECB www.ecb.europa.eu.

- zpoplatněné služby: jedná se o doplňkové služby, jež mohou národní centrální banky poskytovat. Za tyto fakultativní služby musí být placen poplatek, a to vzhledem ke skutečnosti, že mohou být poskytovány též třetími stranami z komerční sféry.

Vzhledem k budoucímu zavedení eura v České republice se doporučuje zajistit slučitelnost českých právních předpisů se zásadou bezplatných základních hotovostních služeb.

3.3 *Povinnost národního analytického střediska předávat nové typy podezřelých bankovek podle čl. 4 odst. 2 nařízení (ES) č. 1338/2001*

ECB vychází z toho, že ČNB bude vykonávat funkce národního analytického střediska (§ 3 odst. 6 návrhu zákona). V této souvislosti by ECB chtěla upozornit na to, že čl. 4 odst. 3 nařízení Rady (ES) č. 1338/2001 a článek 1 nařízení (ES) č. 1339/2001 opravňují národní analytické středisko podle potřeby předat ECB ke zkoumání či testování alespoň část souboru podezřelých bankovek nebo mincí, které jsou používány nebo uchovávány jako důkaz v trestním řízení[11].

3.4 *Zvláštní odkazy na příslušná pravidla Eurosystému*

3.4.1 Ustanovení § 16 návrhu zákona stanoví, že reprodukce domácích a zahraničních platidel nebo předměty úpravou je napodobující mohou být zhotoveny pouze za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem nebo přímo použitelným předpisem Evropských společenství. V této souvislosti by měla ČNB zvážit uvedení odkazu na pravidla ECB týkající se reprodukce eurobankovek, která jsou obsažena v rozhodnutí ECB/2003/4 ze dne 20. března 2003 o nominálních hodnotách, specifikacích, reprodukci, výměně a stahování eurobankovek[12], a to buď v návrhu zákona nebo případně v prováděcí vyhlášce, která má být vydána podle § 21 písm. f). ECB poznamenává, že takový odkaz je uveden v platné vyhlášce ČNB č. 553/2006 Sb. ze dne 30. listopadu 2006 o podmínkách, za kterých lze reprodukovat bankovky, mince, šeky, cenné papíry a platební karty a vyrábět předměty, které je úpravou napodobují[13].

3.4.2 Podle § 9 odst. 1 návrhu zákona jsou ČNB, úvěrové instituce provádějící pokladní operace a zpracovatelé domácích platidel povinni domácí platidla přijatá z oběhu před jejich vydáním nebo vrácením do oběhu zpracovat v souladu se standardy zpracování domácích platidel stanovenými prováděcím právním předpisem[14]. Podle důvodové zprávy k návrhu zákona se předpokládá, že uvedené standardy zpracování budou stanoveny obdobně standardům stanoveným ECB v Rámci pro rozpoznávání padělků a třídění bankovek podle upotřebitelnosti prováděné úvěrovými institucemi a ostatními subjekty zpracovávajícími hotovost (dále jen „Rámec pro navracení bankovek do oběhu“)[15]. ECB doporučuje, aby ČNB zvážila uvedení odkazu na Rámec pro navracení bankovek do oběhu v návrhu zákona, popřípadě v prováděcí vyhlášce, která má být

11 Viz též doporučení ECB/2006/13 ze dne 6. října 2006 o přijetí některých opatření s cílem účinněji chránit eurobankovky proti padělání (Úř. věst. C 257. 25.10.2006, s. 16).

12 Úř. věst. L 78, 25.3.2003, s. 16. Na základě důvodové zprávy k návrhu zákona ECB vychází z toho, že podmínky reprodukování eurobankovek stanovené rozhodnutím ECB/2003/4 budou transponovány vyhláškou ČNB podle § 21 písm. f) návrhu zákona.

13 K dispozici na internetových stránkách ČNB www.cnb.cz.

14 Viz § 21 písm. e) návrhu zákona.

15 Dokument je k dispozici na internetových stránkách ECB.

vydána podle § 21 písm. e) návrhu zákona.

Toto stanovisko bude zveřejněno na internetových stránkách ECB.

Ve Frankfurtu nad Mohanem dne 18. června 2009.

[podpis]

Prezident ECB

Jean-Claude TRICHET